

”Nyt kun paikalla on äidinkielen opettaja, pitääkin miettiä, miten sanon, ettei tule tehtyä virheitä!”

Voi itku, ajattelen. Humoristinen lausahdus kertoo paljon siitä, millainen mielikuva suomen kielen ammattilaisista on alan ulkopuolella. Kun paikalla on eri alojen asiantuntijoita, suomen kielen asiantuntija saattaa joutua kiusalliseen tilanteeseen: Ensin pitää yrittää vakuuttaa muut osallistujat siitä, ettei ole arvioimassa kenenkään paikalla olevan kielenkäyttöä. Ja sitten pitäisi saada sama väki vakuuttuneeksi, että suomen kielen osaajilla olisi muutakin annettavaa kuin normatiivinen näkökulma yksilön kielenkäyttöön. Vasta tämän jälkeen päästään asiaan: suomen kielen asiantuntija ja laajemmin suomen kielen tutkimus voisi olla avuksi vaikkapa siinä, miten organisaatio voi rakentaa kielistrategiaansa tilanteessa, jossa työpaikalla puhutaan eri kieliä erilaisin taidoin.

Vuosina 2021–2024 käynnissä olleessa Kielibuusti-hankkeessa olen kollegojeni kanssa saanut olla kehittämässä korkeakoulutettujen maahanmuuttajien työllistymistä tukevia ratkaisuja yhteistyössä työelämän kanssa. Olemme tuottaneet välineitä, joiden avulla kieltä oppiva voi ottaa (työ)ympäristön kieltä haltuun ja joiden avulla työkaveri voi tukea kollegan kielenoppimista. Taustalla on ajatus monenlaiset kielitaidot hyväksyvistä työkuultuurista, jossa kannustetaan yrittämään ja kehittämään eikä virheistä tuomita.

Työelämäkumppanimme ovat olleet aidon ilahtuneita siitä, että ovat saaneet tukea työpaikan kieliasioiden pätkäilyyn ja näkökulmia kielenoppimiseen liittyviin uskomuksiin. Arvelen kuitenkin, että ilman laajan hankkeen tuomaa taustatukea emme olisi nähin pöytiin päässeet eikä meitä olisi ehkä edes osattu kysyä mukaan.

Virittäjän ja Virittäjä-blogin lukijat toki tietävät, että fennistiikka on paljon muuta kuin normittamista. Mediassa asiantuntemuksemme usein tunnustetaan ja sitä hyödynnetään esimerkiksi silloin, kun on kyse suomen kielen asemasta tai kielenkäytön sosiologisista piirteistä. Jos kuitenkin yksilöiden mielikuva osaamisestamme rajoittuu normeihin, suomen asiantuntijoiden kykyjä vuorovaikutuksen ja merkitysten tarkastelussa ei tunnusteta, ja paikalle pyydetään viestinnän osaaja. Viestinnän ammattilainen auttaa viestimään. Kielen ammattilainen kai sitten normittaa ja opettaa. Väittäisin jopa, että suomen kielen osaajiin liitetyt mielikuvat estävät meitä pääsemästä mukaan niihin keskusteluihin, joissa päätetään vaikkapa organisaatioiden kielenkäytöstä.

Miten tilanteen voisi muuttaa? Hankevuosina huomasin, että yhä useammin aloin esittäytyä Helsingin yliopistosta tulevana työelämän kielen ja kielenoppimisen tutkijana – jätin suomen kielen mainitsematta. Ratkaisuni ei ollut missään nimessä kestävä, mutta näin päästiin nopeammin käsiksi siihen, mitä annettavaa minulla voisi olla. Kun yhteistyö oli jatkunut jonkin aikaa ja olimme tarjonneet kumppaneille muitakin näkökulmia kieleen ja kielenkäyttöön kuin oikeakielisyyden, suomen kielen asiantuntijuutta saattoi korostaa voimakkaammin. Ehkä hitaasti, mutta kohtaaminen kerrallaan kapea mielikuva suomen kielen osaajista ja asiantuntijuudesta toivottavasti muuttuu.

JOHANNA KOMPPA